

PROBLEME ȘI REALIZĂRI ÎN APLICAREA AMENZILOR PENTRU ÎNCĂLCAREA LEGISLAȚIEI FUNCiare. STUDIU DE CAZ: REGIUNEA DE SUD A REPUBLICII MOLDOVA

PROBLEMS AND ACHIEVEMENTS IN THE APPLICATION OF FINES FOR VIOLATIONS OF LAND USE LEGISLATION. CASE STUDY: SOUTHERN REGION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU: [343.271:349.41]:303.433.2(478)

<https://doi.org/10.59295/spd2025e.54>

Petru BACAL

ORCID: 0000-0003-4262-1553

E-mail: pbacal16@gmail.com

*Institutul de Ecologie și Geografie, Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova*

Summary. *Fines are the most frequent and effective form of sanctioning for violations of land legislation in the Republic of Moldova. The main objectives of this study are: the role of fines in the economic and legal regulation of the use and protection of land resources in the Republic of Moldova; recent achievements and problems of their application; spatial aspects and the evolution of the application of fines in the Republic of Moldova and in its Southern Region, in particular; identification of recommendations for optimizing their implementation in urban and rural areas. The main methods applied in this article are: statistical, analytical, historical, analogical.*

Keywords: *soil, lands, fines, application, region, districts*

INTRODUCERE

Solurile sunt considerate, pe bună dreptate, cele mai valoroase resurse naturale, care au marcat profund ocupațiile tradiționale, caracterul și tenacitatea națiunii noastre. Totodată, abundența de terenuri arabile și pajiști deosebit de fertile, năvălirile fervente ale popoarelor nomade și manifestarea diverselor calamități naturale, precum seceta, invaziile de lăcuste etc. au condiționat adesea folosirea extensivă a terenurilor agricole și gestionarea inefficientă a resurselor de sol. Problemele legate de pierderea fertilității solurilor și productivității terenurilor agricole au atras atenția nu doar a oamenilor de știință, dat și a factorilor de decizie, fiind treptat aplicate diverse restricții în folosirea terenurilor agricole și solurilor afectate de diverse forme de impact asupra acestora, în special eroziunea cauzată de apă sau vânt, poluarea supranormativă cu deșeuri și diverse preparate chimice cu toxicitate înaltă.

În anii 1960-1970 a fost fondat sistemul de monitoring al solului, a fost creat serviciul agrochimic cu laboratoare analitice în fiecare raion, iar supravegherea folosirii normative a terenurilor și solurilor a fost declarată o prioritate, atât la nivel național,

cât și local. În pofida acestui fapt, cazurile de folosire neconformă a resurselor funciare erau deosebit de frecvente, atât pe terenurile publice, cât și pe loturile individuale a gospodăriilor casnice. Pentru a combate aceste practici păguboase, au fost introduse sancțiunile administrative [2, p. 78, 136], aplicate, de regulă, sub forme de amenzi și avertismente, iar în cazuri grave se aplica sistarea activităților economice a persoanelor juridice, amenzi deosebit mari sau chiar răspunderea penală a persoanelor cu funcții de răspundere.

În anii 1970-80, aplicarea sancțiunilor contravenționale este abordată, într-un număr redus de studii, fără a fi supuse unei analize profunde, îndeosebi în profil spațial. Printre aceste merită menționat studiul complex al mecanismului economic de utilizare rațională a resurselor naturale, elaborat sub coordonarea lui T. Golenco [13]. La începutul anilor '90 de către V. Zubarev [14] și A. Capcelea [6] au fost publicate studii analitice, care scot în evidență problemele gestionării economice a resurselor naturale, inclusiv rolul și eficiența amenzilor pentru încălcarea legislației de mediu.

În anii 1990-2000, fragmentarea excesivă și nerespectarea cerințelor ecologice la alocarea cotelor funciare individuale, lichidarea centrelor teritoriale de monitorizare a calității solurilor [3], exercitarea superficială a funcțiilor de evaluare și control de către autoritățile ecologice teritoriale, au cauzat încălcarea frecventă a legislației funciare și prejudicii semnificative asupra terenurilor și solurilor. În pofida acestui fapt, cuantumul amenzilor pentru încălcarea cerințelor ecologice de protecție a terenurilor agricole și solurilor era foarte redus (până la 100 lei) [7], iar frecvent se aplicau doar avertizări. Majoritatea absolută a amenzilor erau aplicate pentru ocuparea nelegitimă a terenurilor. Foarte rar erau aplicate amenzi pentru nimicirea stratului fertil de sol, neluarea măsurilor de prevenire a eroziunii solurilor, ridicarea stratului fertil al solului de pe terenurile fondului silvic, pentru falsificarea și ascunderea informației despre starea terenurilor [4, p. 197].

MATERIALE ȘI METODE

Principalele materiale care au stat la baza realizării acestui studiu au fost: 1) Codul Contravențional al Republicii Moldova [7, 8]; 2) Anuarele „Protecția Mediului în Republica Moldova” ale Inspectoratului Ecologic de Stat/Inspectoratului pentru Protecția Mediului [1]; 3) Anuarele Agențiilor și Inspekțiilor Ecologice [9, 10]; 2) Rapoartele Biroului Național de Statistică privind aplicarea amenzilor per general și în profil teritorial [5], Informația Ministerului Afacerilor Interne privind aplicarea amenzilor la art. 115.3 [11]. Studiul a cuprins, cu precădere, anii 2010-2023.

Metodele principale utilizate: statistică, analitică, istorică, analogică, precum și consultarea autorităților abilitate cu depistarea și examinarea contravențiilor ecologice. Metoda statistică a fost, pe larg utilizată la procesarea informației statistice referitor la aplicarea amenzilor pentru încălcarea legislației de folosință și protecție a resurselor funciare pe regiuni și raioane administrative, precum și pentru fiecare articol și alineat al Codului Contravențional în acest domeniu. Metoda analitică a

fost folosită pentru evaluarea situației recente privind aplicarea teritorială a amenzilor pentru încălcarea legislației funciare, diagnoza situației în acest domeniu, stabilirea relației cauză-efect.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În noul Cod Contravențional (în vigoare de la 31 mai 2009) [8], cuantumul amenzilor pentru încălcarea legislației funciare a fost majorat semnificativ (până la 10 ori), inclusiv pentru folosirea neautorizată a terenurilor (art. 116.2), pentru nimicirea straturilor fertile de sol (art. 115.1). Au fost introduse sancțiuni contravenționale pentru arderea, în câmp deschis, a resturilor vegetale (art. 115.3) și pentru neîndeplinirea cerințelor de recultivare a terenurilor (art. 117), iar ulterior pentru depozitarea neautorizată pe terenuri cu sol fertil a materialelor sau deșeurilor de construcție (art. 115.5). În plus, modificarea (în anul 2016) sumei unității convenționale (de la 20 lei la 50 lei), s-a soldat cu majorarea cuantumului amenzilor aplicate pentru majoritatea contravențiilor în domeniu. În plus, din anul 2009 și până în prezent, cuantumul amenzilor pentru arderea resturilor vegetale (art. 115.3) s-a triplat.

Cuantumul amenzilor pentru încălcarea legislației funciare depinde de statutul contravenientului, de amploarea contravenției, precum și de frecvența acestor încălcări comise de contravenientul în cauză. La această se adaugă mărimea prejudiciului ecologo-economic real sau multiplicat, cauzat prin folosirea și poluarea ilegală și neconformă a terenurilor și solurilor [4, 12].

Pornind de la valoarea unității convenționale de 50 lei, cuantumul maxim al amenzilor pentru încălcarea legislației funciare (10 000-15 000 lei – pentru persoanele fizice și 30 000-40 000 lei – pentru persoanele juridice) este aplicat în cazul arderii resturilor vegetale (art. 115.3) [8]. Cuantumul mediu (de la 3000 lei pentru persoanele fizice și 5 000 lei pentru persoanele juridice) pot fi aplicate pentru majoritatea contravențiilor funciare, inclusiv pentru: degradarea și decopertarea neselectivă a straturilor fertile de sol (art. 115.1), inclusiv din fondul silvic de stat (art. 120); falsificarea informației despre starea și folosirea terenurilor (art. 115.4); depozitarea neautorizată pe terenuri cu sol fertil a materialelor sau a deșeurilor de construcție (art. 115.5); folosirea neautorizată a terenurilor din fondul silvic și spațiile verzi (art. 134); neîndeplinirea cerințelor de recultivare a terenurilor (art. 117.2); neefectuarea măsurilor obligatorii de ameliorare a terenurilor, de protecție a solului contra eroziunii (art. 118); încălcarea regulilor de folosire a îngrășămintelor minerale, a preparatelor biologice și chimice (art. 155). Cuantumul minim (de la 300 până la 1200 lei pentru persoanele fizice și de la 6000 lei pentru persoanele juridice) se aplică pentru: folosirea terenurilor contrar destinației indicate în actele cadastrale (art. 116.1); ocuparea ilegală a terenurilor și îngrădirea lor (art. 116.2); construcția și darea în exploatare a obiectivelor care generează poluarea solului (art. 115.2); neîndeplinirea cerințelor de menținere a stării terenurilor conform destinației lor (art. 117.1).

În perioada analizată, numărul amenzilor aplicate pentru contravențiile în dome-

niul solului înregistrează o evoluție oscilantă, fără evidențierea unei tendințe generale pozitive sau negative. Această constatare este valabilă atât la nivelul Republicii, Regiunii de Sud și raioanelor acesteia, cât și pe articolele corespunzătoare ale Codului Contravențional și alineatele acestora. În anii 2010-2015, numărul amenziilor aplicate pentru încălcarea legislației funciare în Regiunea de Sud s-a majorat de cca 4 ori, iar sporul maxim se atestă în raioanele Cahul, Cantemir și Căușeni (tab. 1). În sub-perioada respectivă, cele mai multe amenzi au fost aplicate atât pentru arderea miriștii (art. 115.3), cât și pentru degradarea și decopertarea neselectivă a stratului fertil de sol (art. 115.1), ocuparea nelegitimă a terenurilor și folosirea lor contrar destinației atribuite (art. 116). Ulterior, se manifestă o evoluție oscilantă pe fonul unei tendințe generale negative, mai pronunțate la amenziile pentru contravențiile stipulate la articolele 115-116 (tabelul 2). Această evoluție se datorează reducerii considerabile a numărului controalelor ecologice, dar și disciplinării beneficiarilor funciari, în special la capitolul folosirea terenurilor și arderea resturilor vegetale. De asemenea, contravențiile pentru arderea resturilor vegetale în câmp deschis, de regulă, sunt mai frecvent depistate și documentate de către Comisariatele Raionale de Poliție, care au un număr mult mai mare de personal față de Inspecțiile Ecologice Raionale. În plus, conlucrarea dintre aceste 2 entități la controlul, evidența și monitorizarea contravenției respective este insuficientă, atât la nivel de raioane, cât și de aparat central.

Tabelul 1. Dinamica numărului de amenzi pentru încălcarea legislației funciare în Regiunea de Sud.

UAT	Anii														
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Căușeni	12	61	68	23	28	41	25	10	6	7	5	7	11	7	
Ștefan-Vodă	25	66	46	12	23	20	16	7	1	4	5	5	11	5	
Cimișlia	4	11	20	22	25	7	18	11	30	15	21	31	24	7	
Basarabasca	0	6	4	14	11	4	16	7	7	1	3	2	5	1	
Cantemir	9	14	16	66	55	84	29	18	6	5	6	11	8	3	
Leova	36	83	87	17	45	26	23	18	10	13	13	26	7	3	
Cahul	4	10	11	9	40	280	90	17	9	31	12	26	18	2	
Taraclia	3	24	21	24	12	10	9	9	18	17	5	6	18	10	
UTA Găgăuzia	31	42	45	57	55	31	63	48	34	25	18	32	13	9	
Reg. de Sud	124	317	318	244	294	503	289	146	121	118	88	146	115	47	
Total RM	771	1259	1174	757	801	1140	773	522	344	354	311	428	630	223	

Sursa: tabelele 1-4 sunt elaborate de autor în baza datelor IES/IPM [1,9, 10], BNS [5] și MAI [11].

Tabelul 2. Dinamica numărului de amenzi pentru încălcarea legislației funciare în Republica Moldova și Regiunea de Sud conform articolelor Codului Contravențional.

Nr. art. Codului Contravențional	Anii													
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
115.1	195	134	225	104	65	119	70	66	26	33	36	44	41	25
	5	23	11	13	16	33	12	12	9	7	12	7	7	11
115.3	272	772	547	96	134	98	109	54	34	64	65	88	417	115
	61	190	184	23	46	21	40	17	6	14	15	28	54	20
116.1	94	101	85	171	159	405	138	65	43	53	41	53	31	9
	2	13	14	77	90	312	94	33	22	17	13	10	8	0
116.2	176	111	115	143	246	233	265	162	155	143	107	142	47	4
	47	41	52	59	92	80	100	63	61	59	25	57	8	1
117	4	2	3	3	3	1	1	6	4	5	11	10	19	24
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	3	2	4	8
118	6	9	5	17	17	9	15	4	5	1	0	0	9	1
	4	4	5	14	7	2	7	3	3	0	0	0	7	0
120	7	24	47	41	43	86	44	23	12	18	21	23	20	18
	0	4	1	6	8	21	10	3	3	5	3	5	3	3
134	6	10	17	8	8	9	3	3	2	0	2	11	2	10
	3	5	7	2	4	2	0	0	1	0	2	0	0	0

Notă: în partea de sus a barei sunt indicate datele la nivel de Republică, iar în partea de jos - pentru Regiunea de Sud

În mediul rural, cele mai multe amenzi sunt aplicate pentru arderea miriștii (art. 115.3), pentru degradarea și decopertarea neselectivă a stratului fertil de sol (art. 115.1), folosirea terenurilor contrar destinației (116.1). În acest caz, putem constata o complementaritate a celor 2 componente ale sancționării economice: *amenziilor și acțiunilor de recuperare a prejudiciului* cauzat solurilor [12]. Mai mult decât atât, aplicarea sancțiunilor pentru arderea miriștii, este mult mai uniformă și se constată în majoritatea raioanelor Republicii cu pondere mai mare a terenurilor arabile.

În orașe, majoritatea amenziilor sunt aplicate pentru ocuparea nelegitimă a terenurilor și abaterea de la documentația de organizare a teritoriului (art. 116). Totodată, este necesară o conlucrare mai eficientă cu judecătoriile teritoriale, care manifestă frecvent o atitudine superficială față de examinarea contravențiilor de mediu, ceea ce alimentează neglijența beneficiarilor funciari și autorităților publice locale față de problema respectivă [4, p. 202]. De asemenea, un număr foarte redus de amenzi sunt aplicate pentru folosirea neautorizată a terenurilor fondului silvic de stat (art. 134), pentru falsificarea și tăinuirea informației despre starea terenurilor (art. 115.4), depozitarea neautorizată pe terenuri cu sol fertil a deșeurilor de construcție (art. 115.5) și pentru neîndeplinirea cerințelor de menținere a stării terenurilor conform destinației lor (art. 117.1) (tabelul 2).

În anul 2023, în Republica Moldova pentru încălcarea legislației funciare au fost aplicate 223 amenzi (în anul 2022 – 630 amenzi), inclusiv 115 amenzi (52%) pentru arderea miriștii (art. 115.3), 25 de amenzi (11%) pentru decopertarea neselectivă a

stratului fertil de sol (art. 115.1), 24 amenzi pentru neexecutarea măsurilor de combatere a buruienilor, în special a ambroziei (art. 117.3) și 18 amenzi pentru ridicarea stratului fertil de sol din fondul forestier și a spațiilor verzi (art. 120). În Regiunea de Sud, pentru contravențiile constatate în domeniul solului au fost aplicate 47 amenzi, inclusiv 20 de amenzi la art. 115.3, 11 amenzi la art.115.1 și 8 amenzi la art. 117.3 (tabelul 2).

Tab. 3. Dinamica sumei amenzilor aplicate pentru încălcarea legislației funciare în Reg. de Sud (mii lei).

UAT	Anii													
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Căușeni	3,2	34,1	18,6	26,6	37	54	49,8	12,8	7,9	9,3	7,65	13,1	51,8	47,3
Ștefan-Vodă	9,3	38	23,9	30,4	44,8	39,8	20,6	14,8	1,2	4,5	5,1	7,2	52,5	28
Cimișlia	1,4	6,2	11	24,6	37,1	5,8	34,7	15,7	64	26,4	38,1	65,4	73,8	46,5
Basarabasca	0	4,8	3,2	7,6	10,6	3,2	9,6	7,6	7,5	1,5	5,5	3,9	10,9	10
Cantemir	6,6	26,2	12,4	16,8	18,6	33,8	30,4	14,6	14,6	17,4	5,45	18,6	39,2	11
Leova	8,7	28,8	28,2	27,6	20,8	21,6	47,8	18	16,8	26,4	13,7	40,7	13,9	17,5
Cahul	2,9	27,8	18,2	12,1	41,9	82,3	46	45	5,7	78,3	44,3	49,2	98	17
Taraclia	7,2	12,2	17	12,2	16,4	5,2	20,2	9,9	20,3	21,7	12,5	24,9	52,8	14,2
UTA Găgăuzia	12,4	39,8	21,9	35,5	75,6	73,7	73,1	119,7	98,2	65,7	68	91,7	59,3	80
Reg. de Sud	51,7	218	154	193	303	319	332	260	236	251	200	315	452	271
Total RM	366	633	698	819	970	996	971	1012	700	781	638	833	1832	1250

Similar numărului amenzilor, suma amenzilor aplicate și încasare pentru încălcarea legislației funciare înregistrează o evoluție oscilantă, dar pe fonul unei tendințe generale pozitive, care se manifestă în majoritatea absolută a raioanelor din RD Sud și în UTA Găgăuzia (tabelul 3).

Această tendință se datorează, cu precădere majorării cuantumului amenzilor, în special pentru arderea, în câmp deschis, a resturilor vegetale (art. 115.3), dar și aplicării acestora inclusiv de organele de poliție. Sumele maxime ale amenzilor au fost aplicate pentru: arderea resturilor vegetale (art. 115.3), nimicirea stratului fertil de sol (115.1), folosirea terenurilor contrar destinației (116.1) și ocuparea ilegală a terenurilor și îngrădirea lor. Totodată, rar se aplică amenzi pentru cauzarea eroziunilor (art. 118), pentru falsificarea informației despre starea terenurilor (art. 115.4) și pentru neefectuarea lucrărilor de recultivare a terenurilor (art. 117.2), în pofida faptului că astfel de încălcări se comit deosebit de frecvent, iar acțiunile ce provoacă eroziunea sunt cele mai răspândite și mai grave forme de impact asupra solurilor. O parte din încălcările privind cerințele antierozionale sunt aplicate pentru distrugerea stratului fertil de sol (art. 115.1).

Tabelul 4. Dinamica sumei amenzilor aplicate pentru încălcarea legislației funciare în Reg. de Sud (mii lei), conform articolelor Codului Contravențional.

Nr. art. Codului Contravențional	Anii													
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
115.1	48	51	96,6	46,3	43,5	87,5	40,5	38,3	17,5	20,7	25,9	45,6	84,6	152
	1,3	9,9	14,2	6,7	11,4	17,6	6,8	9,4	4,2	2,4	8,5	4,3	19,2	81
115.3	70,8	210	134	228	305	192	304	174	136	325	215	286	1413	875
	14,3	60,1	40,3	59,6	101	53,8	119	50,3	27	84,0	54,8	102	301	155
116.1	24,6	37,2	58,8	99,3	63,8	121	64,1	46,4	58,6	63,8	84,4	64,5	37,8	12,6
	1,1	4,6	3	16,4	27,1	73,1	35	17,9	13,1	6,5	26,6	9,2	3,6	0
116.2	178	126	125	115	241	217	282	304	314	243	198	207	80,3	4,6
	24,6	42,8	42	36,4	74,3	84,4	98,5	125	149	111	71,1	73,7	18,15	1
117	3,2	2,4	1,2	1,2	4,8	0,4	1	8	13,2	3,9	6,6	15,6	12	24,4
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0,6	1,8	1,2	2,4	4,2
118	3,2	4,8	2,4	7,2	10,8	7,4	9,2	4,3	4,3	1,5	0	0	7,2	3
	1,6	2,8	2,4	6	4,6	1,4	3,4	3,7	2,9	0	0	0	4,2	0
120	6,6	14,8	42	43	53,8	143	37,9	22,1	20	40,8	39,8	35,7	36,8	67,3
	0	2,3	0,8	4,2	7,2	21,4	9	2,8	3,6	9,4	3,3	17,4	5,9	6,3
134	10	5,6	10,6	5,2	21,6	9,1	2,2	12,6	1,9	0	3	19,3	3,4	18
	1,8	2,6	4,2	1,4	8,4	4	0	0	0,9	0	3	0	0	0

În anul 2023, în Republica Moldova pentru încălcarea legislației funciare au fost aplicate amenzi în sumă de 1250 mii lei, din care au fost încasate 543 mii lei sau 43%. În Regiunea de Sud, suma amenzilor aplicate a fost de 271 mii lei, iar a celor încasate de 122 mii lei (45%). Sumele maxime ale amenzilor pentru încălcarea legislației funciare în Regiunea de Sud au fost aplicate în UTA Găgăuzia (80,0 mii lei), precum și în raioanele Căușeni (47,3 mii lei) și Cimișlia (46,5 mii lei), iar sumele minime – în raioanele Basarabeasca, Cantemir și Taraclia, cu dimensiuni mai mici. În plus, numărul și suma amenzilor aplicate în anul 2023 sunt cu mult mai mici față de anul 2022 (tabelul 3).

În anul 2023, în Republica Moldova pentru arderea, în câmp deschis, a resturilor vegetale (art. 115.3) au fost aplicate amenzi în sumă de 875 mii lei sau 70% din suma amenzilor aplicate pentru contravențiile funciare (tabelul 4), din care au fost încasate 337 mii lei sau 39%. Pentru deteriorare stratului fertil de sol (115.1) au fost aplicate amenzi în sumă de 152 mii lei (12%), din care au fost încasate 83,3 mii lei sau 55%. În Regiunea de Sud pentru arderea miriștii au fost aplicate amenzi în sumă de 155 mii lei (84%), din care au fost încasate doar 57,3 mii lei sau doar 37%. Sumele maxime ale amenzilor pentru arderea miriștii au fost aplicate în raioanele Cimișlia (40,0 mii lei), Căușeni (37,5 mii lei). %. De asemenea, în Regiunea de Sud pentru nimicirea stratului fertil de sol (115.1) au fost aplicate amenzi în sumă de 81 mii lei, din care 53 mii lei (65%) au fost încasate.

CONCLUZII

1. Până la momentul actual, amenzile constituie cel mai utilizat instrument de reglementare a folosirii și protecției resurselor funciare. Mai frecvent sunt aplicate amenzi pentru arderea miriștilor și pentru ocuparea nelegitimă a terenurilor și foarte rar pentru eroziunea solurilor, pentru falsificarea informației despre starea terenurilor, neexecutarea lucrărilor de recultivare a terenurilor.

2. Actualul mecanism de sancționare pentru contravențiile în domeniul solurilor nu creează motivația necesară pentru prevenirea și reducerea impactului, iar mijloacele financiare acumulate din amenzile încasate nu ajung pentru realizarea măsurilor planificate de protecție a solurilor și terenurilor

3. Pentru optimizarea gestionării resurselor funciare, este necesar ca principiul complementarității să fie aplicat pentru majoritatea tipurilor de prejudicii cauzate resurselor respective.

REFERINȚE:

1. Anuarele IES/IPM. „Protecția Mediului în Republica Moldova”. Edițiile 2010-2023. Disponibil online: <https://ipm.gov.md/ro/rapoarte-anuale>
2. BACAL, P. *Gestiunea protecției mediului înconjurător în Republica Moldova (Aspecte teoretice și aplicative)*. Chișinău: ASEM, 2010. 240 p. ISBN 978-9975-75-536-8.
3. BACAL, P. *Management of the impact on soil in Republic of Moldova: problems and solutions*. În: Analele Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, Seria Geografie. tom. XX - 2011. p. 44-56. ISSN 1583-1469.
4. BACAL, P. *Mecanismul economic de protecție a mediului în Republica Moldova. Abordare geografică și ecologică*. Chișinău: Biotehdesign, 2018. 296 p. ISBN 978-9975-108-50-8
5. Biroul Național de Statistică al RM. Rapoartele anuale (2010-2023) privind aplicarea sancțiunilor contravenționale în profil teritorial. Preprint.
6. CAPCELEA, A. *Republica Moldova pe calea dezvoltării durabile – realizări și probleme*. Chișinău: I.N.C.E.F., 1995. 96 p.
7. Codul RM cu privire la contravențiile administrative. Chișinău, 2007. 148 p.
8. Codul Contravențional al RM (în vigoare din 31.05.2009). În: Monitorul Oficial Nr. 3-6 din 16.01.2009.
9. Inspectoratul Ecologic de Stat. Anuarele (2010-2017) privind calitatea factorilor de mediu și activitatea Inspekțiilor Ecologice. Preprint
10. Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Anuarele (2018-2023) privind calitatea factorilor de mediu și activitatea Inspekțiilor Ecologice. Preprint.
11. Ministerul Afacerilor Interne al RM Informația privind aplicarea amenzilor la art. 115.3.

12. MIRON, V. Raport preliminar PNUD Moldova referitor la cadrul legal național și internațional privind amenzile / sancțiunile pentru prevenirea activităților dăunătoare pentru biodiversitate. Chișinău, 2017. 160 p.
13. ГОЛЕНКО, Т., НОВИК, С. Г., ПАВЛОВ, Г. В. *Эколого-экономическая оценка природопользования в агропромышленной сфере*. Кишинёв: Штиинца, 1988. 131 с.
14. ЗУБАРЕВ, В. *Экономический механизм природопользования в Республике Молдова*. Кишинэу: Молдавский НИИТЭИ, 1995. p. 56.

NB: Rezultatele cercetărilor prezentate în acest articol au fost obținute în cadrul Subprogramului 010801 „Sporirea securității ecologice și rezilienței geo-ecosistemelor la modificările actuale de mediu” implementat de Institutul de Ecologie și Geografie al USM.